

Van duim tot vuist

Fotografie

Rise and Fall of Apartheid: Photography and the Bureaucracy of Everyday Life. T/m 6 jan. International Center of Photography, New York, www.icp.org.

●●●●○

Wrang maar waar: de apartheid heeft wonderen gedaan voor de fotografie in Zuid-Afrika. In 1948, toen de apartheid bij wet werd ingevoerd, kreeg de fotografie een missie. In één klap, volgens de samenstellers van de tentoonstelling *Rise and Fall of Apartheid in New York*, veranderde de fotografie van een verlengstuk van de etnografie in een sociaal instrument.

Deze reusachtige tentoonstelling is voor het International Center of Photography samengesteld door de Nigeriaanse curator Okwui Enwezor, tegenwoordig directeur van het Haus der Kunst in München, samen met de Zuid-Afrikaanse kunsthistoricus Rory Bester. Ze hebben ruim vijfhonderd foto's uit talloze bronnen bij elkaar gebracht, plus films, tijdschriften, boeken, affiches en kunstwerken. Veel van het materiaal is afkomstig uit de privécollectie van Enwezor zelf. Het verhaal zoals de Zuid-Afrikaanse

fotografen het vertelden, is dramatisch, maar nooit sentimenteel. Vanzelfsprekend zit er veel bloed en woede in deze foto's van zowel blanke als zwarte fotografen. In het begin hoopte de zwarte bevolking met gewelddadig verzet in de geest van Gandhi de blanke tot andere gedachten te brengen; de opgestoken duim was daarvan het symbool. Maar na het bloedbad van Sharpeville in 1960 veranderde de duim in de gebalde vuist van het gewelddadige verzet. De jonge Nelson Mandela komt in verschillende gedaanten langs: boksend, demonsterend, keurig poserend voor een portret gekleed in een traditionele kralenketting en een beddensprei. Een verrassende afwisseling bieden de beelden van het zwarte stedelijke leven, bijvoorbeeld van optredens van muzikanten als Miriam Makeba. Later, in 1982, uitte het nieuwe zelfbewustzijn zich in de oprichting van fotoagentschap Afrapix, dat in 1991 werd opgeheven, een jaar nadat de apartheid ook officieel was afgeschaft. In de praktijk is die natuurlijk allerminst verdwenen. Het is te hopen dat deze tentoonstelling ook in Zuid-Afrika te zien zal zijn.

Tracy Metz

De ultrarechtse AWB tijdens een demonstratie, Pretoria, 1991 Foto Greame Williams